

Nr 73.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1934 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om bidrag från statens
avdikningsanslag till Långsjöbäckens regleringsföretag.*

(1:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 180 av herrar *Andersson, Per, och Carlsson; Carl*, samt II: 25 av herr *Nyblom m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte från statens avdikningsanslag bevilja ett bidrag av 25,000 kronor till nedbringande av på delägarna i Långsjöbäckens regleringsföretag i Österfärnebo socken i Gävleborgs län belöpande lån från odlingslånefonden.

Beträffande de skäl, som åberopats som stöd för framställningen, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna hava i vederbörlig ordning yttranden införskaffats från statskontoret och lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande lämnat följande redogörelse beträffande ifrågavarande vattenavledningsföretag.

Genom beslut den 7 december 1917 beviljade Kungl. Maj:t till reglering av Långsjöbäcken med tillflöden inom hemmanen Sveden, Sixbo, Västerbor m. fl. i Österfärnebo socken av Gävleborgs län dels statsbidrag från norrländska avdikningsanslaget med 52,260 kronor, dels ock lån från odlingslånefonden med 51,590 kronor och fastställde samtidigt arbetsplan för företaget. Vidare har jämlikt kungörelserna den 27 juni 1919 (nr 465) och den 1 juni 1923 (nr 160) angående tilläggsbidrag till med statsbidrag från norrländska avdikningsanslaget understödda företag dylikt tilläggsbidrag utgått till företaget med 9,120 kronor. Företaget har sålunda kommit i åtnjutande av statsunderstöd med sammanlagt (52,260 + 51,590 + 9,120 =) 112,970 kronor. Arbetet utfördes under åren 1919—1926 och godkändes av lantbruksstyrelsen den 29 december sistnämnda år.

Företaget omfattar en areal av 859.³⁷ hektar, varav 137.⁰³ hektar åker samt 722.³⁴ hektar äng och odlingsmark.

Vid arbetsplanens fastställelse beräknades kostnaden för företaget till 132,793 kronor 16 öre, varav 128,928 kronor 25 öre utgjorde arbetskostnad inklusive lösen för vattenverk och dylikt samt 3,864 kronor 91 öre förrätningskostnad m. m.

Båtnaden genom torrläggningen hade vid den år 1915 verkställda syneförrättningen angående företaget uppskattats till 197,965 kronor 27 öre.

Enligt vad synes framgå av den till motionen II: 25 såsom bilaga 1 fogade sammanställningen av företagets räkenskaper har ovannämnda, vid arbetsplanens fastställelse beräknade arbetskostnad, inklusive vat-

tenverkslösen och dylikt, ökats från 128,928 kronor 25 öre till 170,614 kronor 56 öre eller med 41,686 kronor 31 öre. Härutöver torde vid bedömandet av frågan om ytterligare statsunderstöd till företaget böra av de i nämnda sammanställning upptagna utgifterna jämväl medtagas dels för rättningskostnaderna (3,864 kronor 91 öre + 870 kronor 25 öre =) 4,735 kronor 16 öre, dels arbetsstyrelsens omkostnader och arvoden, 3,366 kronor 1 öre, och dels olycksfallsförsäkringsavgift, 1,175 kronor 37 öre, eller sammanlagt 9,276 kronor 54 öre. Däremot synas här icke böra medräknas i sammanställningen upptagna utgifter för inventarier, räntor, låneannuiteter och utbrytning av båtnadsjord. Sammanlagda kostnaden för företaget torde sålunda enligt ovanstående böra upptagas till (170,614 kronor 56 öre + 9,276 kronor 54 öre =) 179,891 kronor 10 öre.

Lantbruksstyrelsen erinrade vidare, att fråga om extra stödåtgärder till förmån för företaget tidigare varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning med anledning av från vederbörande intressenter den 3 december 1932 därom gjord framställning. Säsom förklaring till den inträffade fördyringen av företaget hade i nämnda framställning anförts, att dels jordarten i vissa avloppssträckor varit mera svårarbetad än vad i förslaget uppgivits, och dels arbetet kommit att utföras under den dyraste kristiden. Med avseende härå hade vederbörande lantbruksingenjör i ett rörande nämnda framställning avgivet yttrande anfört, bland annat, följande:

»Företagets svårigheter föranledas således enligt undertecknads mening huvudsakligen av den omständigheten, att båtnadsjorden, bokförd till 19,558 kronor 86 öre för närvarande har intet eller högst ringa realisationsvärde, vadan sagda post så småningom måste överföras till fordringar, som skola utdebiteras.

Under tiden mellan kostnadsförslagets upprättande och arbetets utförande hade arbetspriserna avsevärt stegrats, vilket utgör huvudsakliga anledningen till att kostnadsförslaget måst överskridas. Vad som i ansökningskrivelsen anförts angående underskattning av arbetssvårigheterna torde hava spelat relativt mindre roll. Enligt mitt förmenande skulle företaget kunnat utföras för kostnadsförslaget vid tiden för dess upprättande.

Den ganska avsevärda olycksfallsförsäkringsavgiften var icke förutsedd; utbrytningskostnaderna stego till ett oväntat högt belopp; posten för avsyning m. m. innefattar i huvudsak kostnad för ny fördelningslängd, föranledd av nya skiftesförrättningar och utbrytningar ävensom fördelning av avdikningslånet. Räntor under arbetstiden belöpa sig till det avsevärda beloppet av 8,034 kronor 49 öre. Mot denna post skulle möjligen kunna anmärkas, att den skulle kunnat nedbringas genom tidigare utdebiteringar.»

Lantbruksstyrelsen hade i utlåtande över berörda framställning den 28 april 1933 anfört i huvudsak följande:

»För den händelse det med hänsyn till företagets ekonomiska ställning kan befinnas påkallat att bereda vederbörande intressenter någon lättnad i deras utgifter för företaget, torde detta i anslutning till av riksdagen i sådant avseende lämnat medgivande (riksdagens skrivelse den 31 mars 1933, nr 122) böra ske genom beviljande av uppskov under viss tid med gäldandet av annuiteterna å uppburna lån av statsmedel, eventuellt i samband med räntefrihet å sagda lån under uppskovstiden.

Av de genom länsstyrelsens försorg införskaffade uppgifterna angående de särskilda låntagarnas tillgångar och skulder framgår, att av det 50-tal jordägare, som beröras av företaget, endast en har så svag ekonomi,

att skulderna överstiga tillgångarna. Samtliga övriga äga tillgångar, som mer eller mindre avsevärt överstiga skulderna, där sådana uppgivits förekomma. Med hänsyn härtill, och då den på var och en av sistnämnda jordägare belöpande låneannuiteten är relativt obetydlig, varierande från lägst 4 kronor 34 öre till högst 243 kronor 13 öre, lärer, så vitt av nu föreliggande uppgifter kan bedömas, icke kunna med fog hävdas den uppfattningen, att sagda jordägars ekonomiska existens skulle löpa fara att äventyras genom annuiteternas uttagande.

Vad beträffar förenämnda jordägare, vars ekonomiska ställning, vid det förhållandet att skulderna överstiga tillgångarna, synes vara svag, uppgår annuiteten för den honom tillhöriga fastigheten till endast 18 kronor 41 öre. Att för ett så obetydligt belopp vidtaga de relativt omfattande åtgärder, vilka skulle bli betingade av viss lindring för nämnde jordägars vidkommande i villkoren för annuitetens gäldande, kan lantbruksstyrelsen för sin del icke finna påkallat eller lämpligt.

På grund av vad ovan anförts hemställer lantbruksstyrelsen, att förevarande framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.»

Genom beslut den 26 maj 1933 hade Kungl. Maj:t funnit intressenternas ifrågavarande framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I sitt över motionen avgivna yttrande har *lantbruksstyrelsen* anført följande:

Under framhållande av Kungl. Maj:ts sistnämnda beslut har styrelsen meddelat, att företaget icke funnes omnämnt i styrelsens den 24 januari 1934 till Kungl. Maj:t avgivna utredning med anledning av riksdagens skrivelse nr 155/1933 angående ur ekonomisk synpunkt mer eller mindre tvivelaktiga torrlägningsföretag. I nämnda utredning återfunnes företaget inom den grupp av tillsammans 9 torrlägningsföretag, beträffande vilka av vederbörande intressenter gjorda framställningar om extra stödåtgärder i olika form funnits icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Vad i de nu föreliggande motionerna anförts utgjorde endast en upprensning av nyssberörda framställning av den 3 december 1932 om extra åtgärder till understödjande av företaget. Utöver vad sagda framställning påvisat innehölle motionerna, såvitt lantbruksstyrelsen kunde finna, intet nytt av beskaffenhet att föranleda annan inställning från styrelsens sida till frågan om företagets ytterligare understödjande med statsmedel, än vad i styrelsens ovanberörda utlåtande den 28 april 1933 kommit till uttryck.

Därest emellertid i förevarande fall särskild hänsyn ansåges böra tagas till den omständigheten, att avsägelse av genom företaget uppkommen båtnad skett i jämförelsevis stor omfattning, varigenom i företaget kvarstående intressenters utgifter till företaget ökats i opåräknad grad, och statsunderstöd förty skulle finnas böra i likhet med vad tidigare i vissa liknande fall förekommit, utgå till de på båtnadsjorden belöpande kostnaderna för företaget, vore häremot från lantbruksstyrelsens sida intet att erinra. Beviljandet av dylikt statsunderstöd, som borde kunna utgå i form av såväl statsbidrag som lån, syntes likväl böra bli beroende av särskild ansökning därom av vederbörande intressenter och torde kunna beslutas av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande. Enligt av lantbruks-

styrelsen gjord preliminär beräkning torde dylikt ytterligare statsunderstöd till företaget kunna utgå med så stort belopp, att intressenternas merkostnader på grund av övertagandet av båtnadsjorden, vilka merkostnader, enligt vad i motionerna uppgåves, belöpte sig till 19,558 kronor 86 öre, bleve i sin helhet täckta.

Statskontoret har yttrat följande:

Statskontoret delade den av lantbruksstyrelsen uttalade uppfattningen att, såvitt av utredningen i ämnet kunde bedömas, förhållandena icke vore sådana, att åtgärder kunde anses påkallade från statens sida till lindring i betalningsvillkoren för uppburet lån från avdikningslånefonden. Än mindre syntes skäl föreligga att — på sätt motionärerna ifrågasatt — nedbringa vederbörande jordägares skuldbörda i vad det gällde samma lån. Statskontoret ansåge sig fördenskull böra avstyrka bifall till motionärernas hemställan.

Lantbruksstyrelsen hade emellertid i sitt över motionerna avgivna yttrande förklarat att, därest i förevarande fall särskild hänsyn ansåges böra tagas till den omständigheten, att avsägelse av genom företaget uppkommen båtnad skett i jämförelsevis stor omfattning, varigenom i företaget kvarstående intressenters utgifter till företaget i opåräknad grad ökats, och statsunderstöd förty skulle finnas böra, i likhet med vad tidigare i liknande fall förekommit, utgå till de på båtnadsjorden belöpande kostnaderna, häremot intet vore att erinra från styrelsens sida. Dylikt statsunderstöd, som, enligt styrelsens mening, syntes kunna, utan riksdagens hörande, beslutas av Kungl. Maj:t efter särskild ansökning av vederbörande intressenter, borde enligt vad styrelsen gjorde gällande, kunna utgå i form av såväl lån som statsbidrag och med så stort belopp, att nämnda ökade kostnader — av motionärerna angivna till 19,558 kronor 86 öre — bleve i sin helhet täckta.

De av lantbruksstyrelsen åsyftade fall, där statsunderstöd tidigare på nys anförda grunder beviljats, torde, enligt vad statskontoret inhämtat, avse följande företag, nämligen Mästermyr (beviljat den 18 december 1908) samt Roma och Store myrar (beviljat den 9 december 1910) inom Gotlands län, Mosjön inom Örebro län (beviljat den 31 december 1920) samt Närdingen inom Stockholms län (beviljat den 18 juli 1924). Statsunderstöden hade beträffande Mosjön utgått i form av såväl lån som statsbidrag och beträffande övriga endast i form av lån.

I fråga om statsunderstöd för täckande av merkostnader, uppkomna genom utbrytning av båtnadsjord, hade lantbruksstyrelsen, när detta exempelvis ifrågasattes för nyssnämnda dikningsföretag, Mosjön och Närdingen, framhållit, att statsbidrag ej syntes böra utgå till å dylik s. k. vinstjord belöpande andel av kostnaderna, men väl lån — såsom skett i tidigare fall — där särskilt ömmande skäl föreläge. Visserligen tillstyrkte lantbruksstyrelsen i fallet Mosjön såväl statsbidrag som lån, men detta skedde, enligt styrelsens uttalande, med hänsyn tagen till företagets stora omfattning och betydelse ur det allmännas synpunkt.

Då sådana omständigheter, som föranlett Kungl. Maj:t att i få undantagsfall bevilja särskilt statsunderstöd till intressenter i dikningsföretag, vilka fått vidkännas merkostnader på grund av utbrytning av viss båtnadsjord, enligt statskontorets mening icke vore förhanden beträffande Långsjöbäckens regleringsföretag, kunde ämbetsverket för sin del icke biträda det förslag lantbruksstyrelsen i nämnda avseende framfört.

Statskontoret ansåge sig härvid böra framhålla, att ett dylikt understöd i allt fall icke torde kunna erhålla den omfattning, lantbruksstyrelsen angivet. I de upptagna kostnaderna för den utbrutna båtnadsjorden å 19,558 kronor 86 öre inginge nämligen påförda räntor med 5,327 kronor 71 öre, vilka kostnader vore av den art, att de under inga omständigheter borde komma i beräkning i händelse av statsunderstöd.

Utskottet.

Då Kungl. Maj:t efter avstyrkande yttranden av såväl lantbruksstyrelsen som statskontoret genom ovanberörda beslut den 26 maj 1933 funnit en av intressenterna i förevarande vattenavledningsföretag gjord framställning om beredande av medel för nedbringande av det på nämnda intressenter belöpande lån från odlingslånefonden icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, finner sig utskottet icke böra förorda motionerna, vilka innebära ett upprepande av nämnda framställning.

Med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen i ärendet anfört synes emellertid icke helt uteslutet, att kvarvarande intressenterna i företaget kunna på särskild framställning och efter närmare prövning av Kungl. Maj:t beredas statsunderstöd till vissa opåräknade kostnader, vilka uppkommit genom att avsägelse av genom företaget uppkommen båtnad skett i jämförelsevis stor omfattning.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I:180 och II:25 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 april 1934.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 65.